

1. Referentie

Referentie	Kavadias, D. (2000). <i>Teaching politics? The impact of schools and teachers on the political attitudes of 18 year old pupils in Flanders (Belgium)</i> . Conference proceeding, paper voorgedragen op IPSA conference, Quebec, 2-5 augustus 2000.
Taal	Engels
ISBN	/
Publicatievorm	Conference proceeding

2. Abstract

Een democratische politieke cultuur veronderstelt competent burgers. Burgerschapsoepvoeding is een mogelijke weg om van kinderen burgers te maken. Dit veronderstelt dat het formele curriculum een zekere impact op leerlingen heeft, zowel op het cognitieve vlak als op attitudeel niveau. De resultaten van vorige analyses geven echter aan dat het formele curriculum geen substantiële impact op de attitudes van leerlingen heeft. Het verborgen leerplan (hidden curriculum) daarentegen lijkt belangrijker te zijn in een opvoeden tot burgerschap en een democratische opvoeding. Dit artikel onderzoekt verschillende aspecten van dit verborgen leerplan. De nadruk ligt hierbij op de impact van attitudes van leerkrachten en het klasklimaat op de attitudes van leerlingen. De analyse gebeurt aan de hand van representatieve data van 4722 laatstejaarsleerlingen en 637 van hun leerkrachten uit 63 secundaire scholen. De onderzochte attitudes zijn economische herverdeling, ethnocentrisme, seksueel en bio-ethisch conservatisme, politieke machteloosheid. Allemaal indicatoren van economisch en cultureel conservatisme. Om de invloed van scholen te meten worden aan de hand van een multilevel covariantiemodel relevante socio-demografische achtergrondkenmerken onderzocht.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Attitudes, autoritarisme, bio-ethiek, bio-ethische tolerantie, buitenschoolse activiteiten, burgers, burgerschap, burgerschapsoepvoeding, cognitie, conservatisme, cultureel conservatisme, culturele socialisatie, curriculum, democratie, democratisch burgerschap, economisch conservatisme, economische gelijkheid, ethiek, ethische opstellingen, ethnocentrisme, extracurriculaire activiteiten, formeel curriculum, herverdeling, hidden curriculum, houding, houdingen, klasklimaat, leerlingenraad, liberalisme, onderwijsnet, onderwijsvorm, openbaar, openbaar onderwijs, partijvoorkeur, politiek cynisme, politieke betrokkenheid, politieke breuklijn, politieke competentie, politieke cultuur, politieke kennis, politieke machteloosheid, politieke socialisatie, publiek onderwijs, schoolbeleid, schoolcarrière, schoolcultuur, schoolkenmerken, schoolnet, seksuele ethiek, seksuele tolerantie, sociale herkomst, socialisatie, socialisatievelden, tolerantie, utilitair individualisme, verborgen leerplan, waarden

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Dimokritos Kavadias Vakgroep Politieke Wetenschappen Faculteit Economische, Politieke en Sociale Wetenschappen en Solvay Management School VUB Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 22 28 Fax: 02/ 629 22 78 Poli@vub.ac.be http://poli.vub.ac.be/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat is de impact van leerkrachten op de politieke opvattingen van leerlingen?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief, schriftelijk met gestandaardiseerde gesloten vragenlijst.
Onderzochte groep	4722 laatstejaars leerlingen uit het secundair onderwijs - schooljaar 1996-1997. Daarnaast werden 637 leerkrachten bevraagd. Uitgevoerd in 63 scholen uit de 4 verschillende onderwijsnetten en de 5 Vlaamse provincies. Leerlingen uit het ASO, BSO en TSO werden ondervraagd. De scholen werden geselecteerd op basis van een gestratificeerde toevalssteekproef van de Vlaamse secundaire scholen. Het KSO en BuSO werden buiten beschouwing gelaten; het betreft immers een zeer bijzondere groep op het vlak van opvattingen, en is bovendien klein in vergelijking met de andere 3 onderwijsvormen.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Impact van scholen op attituden	De impact van scholen op de attituden van leerlingen is eerder bescheiden in vergelijking met de impact die ze hebben op cognitieve aspecten. Desalniettemin hebben ze een zekere impact. Afhankelijk van de bestudeerde attitude verschilt deze impact.
Achtergrondkenmerken	De sociaal-economische situatie van jongeren heeft geen grote impact op de hier onderzocht waarden. Smaakvoorkeuren, mediapreferenties, geloof en participatie aan het verenigingsleven spelen hierin een grotere rol. Deze achtergrondkenmerken in rekening gebracht, wijst aan dat scholen een nog kleinere impact op de attituden van hun leerlingen hebben.
Achtergrondkenmerken en schoolkarakteristieken	De uiteindelijke analyses wijzen uit dat het formele curriculum weinig invloed heeft op de mate van etnocentrisme of gevoelens van machteloosheid bij hun leerlingen. Het hidden curriculum daarentegen, blijkt hierbij van groter belang. Belangrijke indicator lijkt de mate van participatie te zijn. Deze participatie kan zowel in een actieve leerlingenraad als in naschoolse activiteiten zijn. De mate waarin een leerlingenraad een invloed kan uitoefenen op bepaalde aangelegenheden, heeft een belangrijke impact op de mate van politieke effectiviteit. De naschoolse activiteiten slaan op participatie aan socio-culturele activiteiten; scholen waar de individuele participatie in sociale of culturele activiteiten hoger is, vertonen een lagere mate van politieke machteloosheid. Een ander aspect van het hidden curriculum betreft de waarden en opvattingen van de leerkrachten. Leerkrachten zijn rolmodellen voor hun leerlingen. Tot slot vinden we nog een impact terug van het gemiddelde aantal B-attesten in een school op etnocentrisme en repressief autoritarisme.
Onderwijsvorm en schoolcarrière	Op attitudinaal vlak blijkt er een groot verschil te bestaan tussen de leerlingen van verschillende onderwijsvormen. Een belangrijke verklaring hiervoor is de schoolcarrière; heel wat leerlingen beginnen hun schoolcarrière in het ASO en glijden dan langzaam af naar het BSO als gevolg van mislukking of zwakke cijfers. Dit watervalstelsel produceert volgens velen heel wat frustratie, hetgeen vervolgens intolerantie of etnocentrisme kan produceren. Onze analyse bevestigt deze hypothese echter niet. Deze bevindingen suggereren dat onderwijsvormen een bepaalde subcultuur creëren. Subculturen waarin leerlingen gesocialiseerd worden, eerder door hun peers dan door hun leerkrachten.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1998). *Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Een empirisch onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999). Instroom of school? De invloed van scholen en andere socialisatievelden op de houdingen van leerlingen. *Mens & Maatschappij*, 74, (3), 250-268.

Kavadias, D. (2000). *Etnocentrisme in de school. De invloed van context en cultuur*. Conference proceeding, paper voorgedragen op de 9de Sociaal Wetenschappelijke Studiedagen, Amsterdam, 2 & 3 mei, 2000.

Kavadias, D. (2000). Het "eigen volk" van morgen. Scholen en hun invloed op het etnocentrisme van de laatstejaarsleerlingen in Vlaanderen. *Welwijs*, 11, (2), 16-21.

Kavadias, D. (2001). *Teachers, Master in politics? The impact of teachers' attitudes on political attitudes of 18-year old pupils in Flanders (Belgium)*. Conference proceeding, paper voorgedragen op the conference - RC21: Political Socialization and Education, Wuppertal, juni 2001.

Kavadias, D. (2001). Houdingen en waarden bij adolescenten Vlamingen. *Handboek leerlingenbegeleiding*, 32, 119-136.

Kavadias, D. (2001). Schoolnetten als morele agenten: de beperkte relevantie van het onderscheid tussen openbare en privaatrechtelijke scholen voor niet-cognitieve vaardigheden van Vlaamse scholieren. *Sociale Wetenschappen*, 44, (4), 70-91.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Een democratische politieke cultuur veronderstelt competent burgers. Burgerschapsopvoeding is een mogelijke weg om van kinderen burgers te maken. Dit veronderstelt dat het formele curriculum een zekere impact op leerlingen heeft, zowel op het cognitieve vlak als op attitudinaal niveau. De resultaten van vorige analyses geven echter aan dat het formele curriculum geen substantiële impact op de attitudes van leerlingen heeft. Het verborgen leerplan (hidden curriculum) daarentegen lijkt belangrijker te zijn in een opvoeden tot burgerschap en een democratische opvoeding.

Dit artikel onderzoekt verschillende aspecten van dit verborgen leerplan. De nadruk ligt hierbij op de impact van attitudes van leerkrachten en het klasklimaat op de attitudes van leerlingen. De analyse gebeurt aan de hand van representatieve data van 4722 laatstejaarsleerlingen en 637 van hun leerkrachten uit 63 secundaire scholen.

Uit het onderzoek blijkt dat de impact van scholen op de attitudes van leerlingen eerder bescheiden is in vergelijking met de impact die ze hebben op cognitieve aspecten. De sociaal-economische situatie van jongeren heeft geen grote impact op de hier onderzocht waarden. Deze achtergrondkenmerken in rekening gebracht, wijst aan dat scholen een nog kleinere impact op de attitudes van hun leerlingen hebben. De uiteindelijke analyses wijzen uit dat het formele curriculum weinig invloed heeft op de mate van etnocentrisme of gevoelens van machteloosheid bij hun leerlingen. Het hidden curriculum daarentegen, blijkt hierbij van groter belang. Belangrijke indicator lijkt de mate van participatie te zijn. Deze participatie kan zowel in een actieve leerlingenraad als in naschoolse activiteiten zijn.

Op attitudinaal vlak blijkt er een groot verschil te bestaan tussen de leerlingen van verschillende onderwijsvormen. Een belangrijke verklaring hiervoor is de schoolcarrière; heel wat leerlingen beginnen hun schoolcarrière in het ASO en glijden dan langzaam af naar het BSO als gevolg van mislukking of zwakke cijfers. Dit watervalstelsel produceert volgens velen heel wat frustratie, hetgeen vervolgens intolerantie of etnocentrisme kan produceren. Onze analyse bevestigt deze hypothese echter niet. Deze bevindingen suggereren dat onderwijsvormen een bepaalde subcultuur creëren. Subculturen waarin leerlingen gesocialiseerd worden, eerder door hun peers dan door hun leerkrachten.